

PROPOSTA DIDÀCTICA

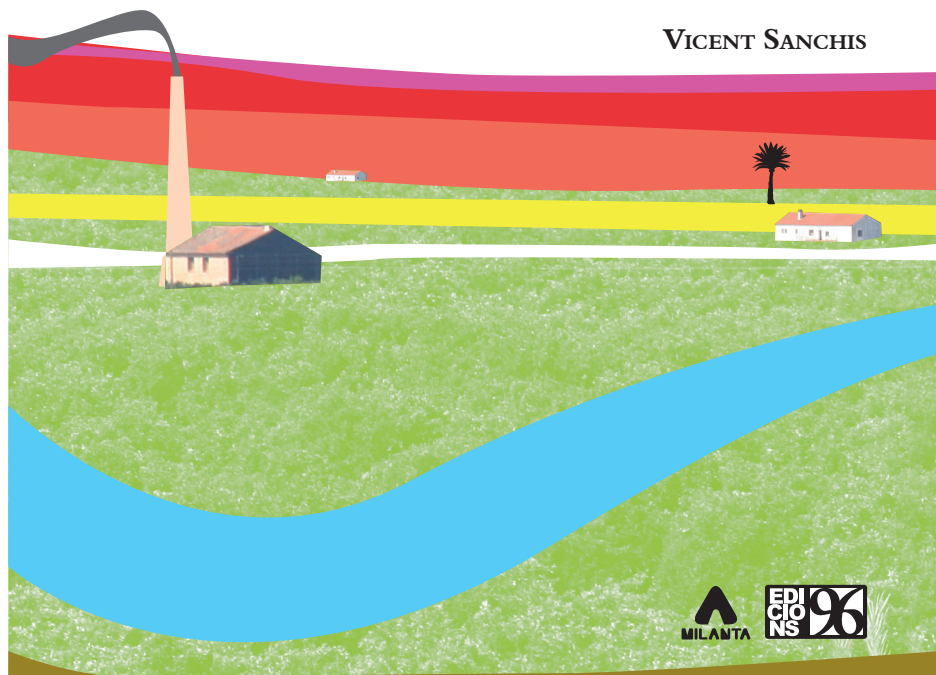
Pepa Úbeda

EL GEPERUT DEL BUIXCARRÓ

i altres contes

EL TRESOR DEL VEREDER

VICENT SANCHIS



MILANTA

EDICIONS 96

**EL GEPERUT DEL BUIXCARRÓ
I ALTRES CONTES
EL TRESOR DEL VEREDER**

Vicent Sanchis

Proposta didàctica
Pepa Úbeda





Primera edició: novembre 2010

© Vicent Sanchis i Martínez

© Proposta didàctica: Pepa Úbeda i Iranzo

D.L.: V-xxxx-2010

Edicions 96, SL

Assessorament lingüístic: Neus Pedrós - Edicions 96

Disseny i maquetació: Pau Àlvarez López i Josep Olaso Garcia - Edicions 96

La *Guia* suggereix un seguit d'orientacions per al professorat per mitjà d'activitats relacionades amb el moment de la lectura: abans, mentre i després de llegir el llibre.

N'hi ha dos blocs. En el primer estan les *Orientacions didàctiques per al professorat* i es desenvolupen en *Objectius*, *Continguts*, *Aprenentatge* i *Avaluació*.

En el segon està la *Guia de lectura*, on apareixen els apartats relacionats amb *L'autor i la seua obra*, un *Resum o Sinopsi*, la *Temàtica*, unes *Activitats prèvies a la lectura*, un *Itinerari de lectura* i una *Anàlisi de comprensió de la lectura*.

En l'*Itinerari de lectura*, mentre llegim, pretenem acompanyar el lector a través del llibre, seguir –fil per randa– tot el que és important i decisiu en la història i, a més a més, aconseguir que l'alumne entenga i avalue la història contada.

Finalment, fem participar a tots de l'obra gràcies a les activitats proposades per a després de la lectura. Van des d'una anàlisi dels elements lingüístics i literaris fins a compaginar la lectura amb altres assignatures, contextualitzar les rondalles i aprofundir-ne en aspectes interessants per tal d'ajudar l'alumnat en la seua formació personal i acadèmica. La crítica, la reflexió i, sobretot, la valoració que l'alumne ha estat capaç de realitzar des del seu punt de vista lector ens proporciona dades per a la nostra avaluació, no sols de l'alumne sinó també de l'obra i de la nostra tasca docent.

SUGGERÈNCIES DIDÀCTIQUES

Aquestes suggerències didàctiques són una eina complementària de la tasca lectora.

Es podran triar depenent de les necessitats educatives i dels objectius a assolir. També es podran fer les variacions que es consideren adients.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES PER AL PROFESSORAT

1.- Objectius

Objectius fonamentals han de ser la comprensió de text i context, el gust per la lectura i la millora de les produccions escrites; hi han de comptar en l'avaluació final del treball sobre les lectures proposades.

2.- Continguts

2.1. Procediments:

1. Lectura comprensiva del text per extreure'n informació.
2. Generació d'idees per a la producció posterior de textos.
3. Comprensió d'elements temàtics i relació amb coneixements externs al text.
4. Anàlisi dels personatges.
5. Contextualització literària de l'obra: els autors i les rondalles.
6. Valoració argumentada de la visió de l'alumne com a lector.

2.2. Valors i actituds:

1. Interés i sensibilització pels aspectes lúdics de la lectura.
2. **Interés per conèixer a través de la literatura oficial i estris antics, les nostres comarques, altres costums i maneres de pensar.**
3. Valoració de l'obra literària mitjançant una lectura crítica.
4. Apreciar la pròpia capacitat d'expressió literària com a desenvolupament de la personalitat.

5. Participació en activitats creatives provocades per la lectura.
6. Respecte crític a les opinions literàries dels altres.

3.- Aprenentatge.

El primer objectiu es conèixer els interessos i les habilitats de l'alumnat. La variació metodològica ha d'ajustar-se a les potencialitats de cada alumne. S'ha de preveure una diversificació de les activitats en funció de les diferents actituds i aptituds de cada alumne. Es poden repartir les activitats segons les preferències de l'alumnat, sempre segons les pautes que considereu oportunes els professors.

Un segon objectiu a considerar és la integració en el grup. La cohesió del grup-classe és important a l'hora de realitzar les pràctiques amb més garantia d'èxit. El foment de la lectura que es proposa pretén ampliar la competència lingüística de l'alumnat per mitjà de la insistència en la potenciació de la comprensió lectora i la creació de textos. Cada alumne ha de disposar de les eines suficients per gaudir de la lectura i per incidir en l'hàbit lector.

El Geperut del Buixcarró i altres contes. El Tresor del vereder permeten una lectura profitosa per part de l'alumnat. Els referents socials i culturals són coneguts pels alumnes, de manera que la proximitat amb els seus interessos està garantida. La interacció amb els fets de la quotidianitat incideix en un caràcter més dinàmic de les propostes pedagògiques i es poden contrastar amb tot allò que succeeix cada dia a l'entorn de l'alumnat.

4.- Avaluació.

Els objectius marcats pel professorat han de ser coneguts per l'alumnat. Aquesta informació és indispensable perquè l'alumnat siguin conscients dels requisits que han d'acomplir pel que fa a les activitats relacionades amb el llibre, de manera que puguin seguir adequadament el ritme de les pràctiques. Amb això aconseguix una major incidència en la planificació i l'autocorrecció dels exercicis.

L'avaluació de l'hàbit lector i el gust per la lectura s'aconsegueixen amb una avaluació continuada, és a dir, amb un seguiment per part del professorat de l'evolució del rendiment de l'alumnat. El professor o la professora pot seguir el desenvolupament del treball de cada alumne per mitjà de les pautes de continguts indicades en els objectius que es pretenen assolir i en quina mesura s'aconsegueixen. D'aquesta manera, es podrà visualitzar amb facilitat el grau d'èxit amb què l'alumnat haurà assolit tot allò que se li està demanant.

Per a aquesta avaluació final dels aprenentatges, es tindran en compte tant els comentaris orals fets a l'aula sobre la lectura realitzada como el lliurament dels corresponents exercicis escrits i l'elaboració d'un text on s'hauran d'aplicar els diversos continguts treballats en relació amb les tècniques literàries vistes i amb l'expressió escrita en general.

GUIA DE LECTURA

1.- L'autor i l'obra.

Vicent Sanchis (Rafelguaraf, 1955) viu a Carcaixent des de 1981. A més d'obres d'història i novel·les, pel que fa a contes i relats curts, té publicats, entre altres, *El tresor del vereder* (1999), *El mosaic de Carcassius* (2001), *El geperut del Buixcarró i altres contes* (2002), *Enyorança magribina* (2005), *El conte de She Rong (Laia)* (2008), *Contes del Riurau* (2008) i *El quadre* (2009).

Aquest llibre no és un recull de contes a l'ús. *El geperut del Buixcarró i altres contes*. *El tresor del vereder* és una obra en què l'autor aprofita el seu interès per l'etnografia, per transmetre'ns alguns contes de sabor antic, d'aquells que es contaven a la vora de la llar. Contes basats en l'extraordinari bagatge de sabers mil·lenaris transmesos de generació en generació per les persones grans, cosa que ens permet de recuperar alguns sabers oblidats a través de vells oficis en extinció.

2.- Sinopsi.

Es tracta d'un conjunt de contes populars o rondalles, cadascun dels quals constitueix una narració tancada, encara que tots ells tenen en comú parlar-nos d'oficis antics, molts d'ells desapareguts, així com dels estris i les característiques pròpies d'una societat rural.

Seny de palmerer

El protagonista de la rondalla i la seua família, originaris d'Elx, es traslladen a Carcaixent per l'atracció econòmica que suposava aleshores el conreu del tarongerar. Comptava a establir-s'hi com a palmerer. Per les seues bones arts ho va aconseguir.

El gegant de Segària

Ens conta la història de Pere el pescador, de Verger. Del seu saber en les arts de la pesca i de com acabà vivint idíl·licament vora mar.

Sequier de la sobirana

El protagonista anava fugint de poble en poble per la seua immaduresa i males arts, no sols en el treball sinó també en el seu tracte irrespectuós amb la gent.

El geperut del Buixcarró

Toni, el nostre protagonista, s'allunyà dels seus veïns perquè es burlaven del seu aspecte físic, la qual cosa no implica que no fos un bon llenyataire disposat sempre a ajudar a qui ho necessités.

Obra d'Abú al-Saniya

La intel·ligència, la constància i la confiança en ell mateix d'Abú al-Saniya li permeté de traure molt bon profit d'unes terres que ningú no pensava que es poguessen conrear.

Riberers de la Marina

La plantada i segada d'arròs per les quadrilles de temporers de la Marina a les terres arrosseres de la Ribera Baixa any rere any.

Un duler novençà

La vida quotidiana d'un duler amb els ramats dels altres i la seua actitud responsable i sincera en perdre unes ovelles, actitud que es veurà recompensada.

Oli dels Alberola

Elaboració d'oli i bon aprofitament de les olives en altres àmbits, així com del descobriment i càstig d'un estafador.

Els ullals de Guraf

El ric agricultor Guraf deixarà en herència als seus fills unes terres d'acord amb la seua conducta amb els pares. La sorpresa dels hereus serà ben grossa...

Profecia d'herbolària

Una dona intel·ligent, honrada i bella es veurà condemnada a la foguera per culpa d'un home venjatiu que no li perdonà que ella no acceptés les seues proposicions. En no ser recolzada pels seus veïns, els maleirà, a ells i a tota la seua descendència. D'aqueixa manera, la desgràcia caurà sobre el seu poble definitivament.

Un cor de carrasca

Gràcies a un accident no previst, una antiga carrasca "salva" la vida d'un ric propietari de camps de tarongers. Aquest, agraït, decideix de no tallar l'arbre, idea que duia en ment des de feia molt de temps.

El castell de Quirella

L'amor pot, fins i tot, convertir-nos en allò que no som: en aquest cas, el calciner Jeroni acabarà convertit en una au reial.

El tresor del vereder

Un home gran conta la història d'un saliner cobdiciós que, perseguint un tresor, acaba perdent-ho tot: salut, família i béns.

3.- Temàtica.

El llibre està constituït, com ja hem dit, per un recull de rondalles narrades en tercera persona. Des del punt de vista del narrador, coneixem les aventures de cadascun dels protagonistes dels contes, així com dels seus oficis i de tot allò que constitueix el món preindustrial de força comarques del País Valencià.

De manera senzilla i entenedora, però alhora normativa, anem sabent d'unes llegendes, d'uns oficis tradicionals –molts d'ells ja desapareguts o en vies de desaparició–, d'uns estris, d'unes tècniques de treball, etc. que ens retornen al nostre passat no tan llunyà. Recuperem així, com a objectiu clau del recull, un vocabulari que no trigaria a desaparèixer si no fos per la tasca investigadora de persones com l'autor d'aquestes rondalles.

4.- Activitats prèvies a la lectura.

Adquirir algunes nocions prèvies a la lectura dels contes pot ajudar-nos en la lectura:

- 1) Localitza en un mapa de comarques del País Valencià aquelles on apareixen ambientades les rondalles del llibre.
- 2) Llegir els llistats de *Vocabulari* que apareixen al final de cada conte alhora que lliges el text, t'ajudarà a comprendre'n millor la temàtica.
- 3) Pel que has llegit, què penses de la vida dels valencians en el passat? Què opines dels oficis antics nostres? Creus que caldria recolzar-los perquè no desaparegueren? Penses que els museus etnogràfics locals són una bona eina de coneixement dels sabers antics? Quin de tots els oficis et sembla més atractiu?

5.- Itinerari de lectura.

Pots trobar un qüestionari online per que t'ajudarà en el seguiment de la lectura. (www.recursosdidactics.net)

6.- Anàlisi i comprensió de la lectura.

6.1. Comprensió lectora oral.

- a) Han complit els contes les teues expectatives de lectura? Quina rondalla t'ha agradat més? Quina menys? Per què? Has seguit bé el desenvolupament cronològic dels relats?
- b) Què t'han semblat els protagonistes i les seues actuacions? I els seus oficis? T'has identificat amb algun protagonista? I amb algun ofici? El món rural valencià et sembla molt diferent de l'urbà? Per què? Procedeix la teua família del món rural? En cas afirmatiu podries explicar d'on i per què va decidir traslladar-se a la ciutat?
- c) Has vist clar els temes que apareixen als contes? Podries enumerar-los?
- d) Penses que l'autor ha volgut defensar un tipus de vida determinat? Quin? Hi estàs d'acord?
- e) Per parelles, trieu una situació o personatge o ofici de cada conte i prepareu-ne la defensa davant la resta de la classe. Tots penseu igual?
- f) Debat obert: cada alumne explica davant els companys un ofici actual, relacionat amb algun altre dels que apareixen al llibre, i n'extrau els aspectes positius i negatius.

6.1. Comprensió lectora escrita.

- a) Tracta de fer un resum breu de l'argument de cada rondalla.

- b) Assenyalala els fragments de cada conte més interessants. Per què? Què aporten al coneixement de la nostra cultura?
- c) Seguiment de la lectura a través dels personatges, l'espai i els oficis:
 1. Relaciona els personatges de cada conte amb l'ofici que tenen i el lloc on el desenvolupen (Graella)
 2. Situa en columnes els oficis dels diferents contes i les eines que hi empren al costat (graella).
 3. Escriu el nom dels protagonistes de cada conte i el seu ofici (graella).
 4. Descriu breument el protagonista que més t'haja impactat o amb qui més t'has identificat. Per què aquest i no cap altre?
 5. Descriu breument l'ofici que més t'haja atret o que t'agradaria tenir. Per què aquest i no cap altre?
 6. Si vius a una ciutat hauràs comprovat que l'espai on es desenvolupen les rondalles n'és molt diferent. Com el descriuries?
 7. Per contra si vius a un poble hauràs trobat moltes semblances. Quines?
 8. En què contrasten aquestos diferents espais? S'interrelacionen? Creus que l'espai fa les persones? En quina mesura és important l'espai de les rondalles?

6.1. Activitats pròpies de l'assignatura LLENGUA I LITERATURA.

- a) Comentar el recull de contes en general, parlar correctament sobre els aspectes que més els han agradat o bé llegir en veu alta un resum d'entre tots els presentats.
- b) El llenguatge: el lèxic, les expressions, les frases fetes i la comparació.

- c) Comentar la relació que hi ha entre el títol del llibre i el seu contingut.
- d) Establir l'estructura de cada conte, els seus apartats, el fil conductor, la presència de personatges, l'acció, l'evolució...
- e) Indicar les característiques i els elements propis del gènere literari al qual pertany la lectura.
- f) Adequar els propis textos narratius a les convencions pròpies de la llengua escrita.

6.1. Activitats interdisciplinars.

El geperut del Buixcarró i altres contes. El tresor del vereder, ens obre un munt d'aspectes per a comentar i compartir amb altres assignatures. A tall d'exemple es poden proposar activitats interdisciplinàries com aquestes:

a) Plàstica i Dibuix:

- 1. Realitzar un còmic sobre cada conte (activitat grupal).
- 2. Dibuixar un personatge seguint la descripció donada. Com us l'imagineu?
- 3. Proposar un panel mural amb les eines, construccions, etc. que hi han aparegut; com, per exemple, un molí d'oli o una planta determinada.
- 4. Dibuixar un personatge d'acord amb el seu ofici i les eines que hi emprava.
- 5. Creació d'eines amb plastilina.
- 6. Proposar un panel mural amb els oficis apareguts al llibre. Es podrien situar damunt el nom cada població i/o comarca.

b) Geografia i Història:

- 1. Utilitzar els recursos d'Internet per a localitzar els llocs on transcorre l'acció, els oficis de què es parla, els estris

emprats, l'hàbitat de cada conte, determinades comarques, carrers, monuments, construccions rurals...

2. Contrastar les característiques geogràfiques (climàtiques, orogràfiques, etc) dels dos mons (l'urbà i el rural) t'ajudaran en la comprensió de la lectura.
3. Arreplegar fotografies i dibuixos sobre les diferents comarques, oficis i estris.
4. Situar geogràficament les rondalles.
5. Referències al món real: formes de vida presents i passades, restes arqueològiques, anàlisi de les formes de vida passades (alimentació, formes de vestir, estris...)

c) Altres idiomes:

1. Localitzar topònims d'altres llengües.
2. Localitzar citacions i frases en altres idiomes que no siguen propis del valencià.
3. Localitzar lèxic propi d'altres idiomes, sobretot del llatí i de l'àrab.
4. Buscar informació sobre llibres i escriptors esmentats als textos.
5. Buscar informació sobre rondalles tradicionals: autors, noms, etc.

d) Psicologia i Sociologia:

1. Com penses que pot influir en els personatges el tipus d'ofici que realitzen i el medi en què viuen?
2. Seguir el comportament dels personatges importants que apareixen a les rondalles. Hi ha algun element comú entre tots ells?
3. Contrastar i comparar les formes de viure d'acord amb l'espai (rural/urbà).

6.1. Activitats intertextuals.

A través de la lectura de les rondalles s'ha vist la manera de viure, de pensar i d'actuar de la gent de les comarques valencianes en temps passats, encara que alguns no tan llunyans. Totes elles condicionades per l'ofici i el medi.

Caldria reflexionar què de positiu tenia aquell tipus de vida i què de negatiu. També, com a contraposició, allò de positiu i de negatiu del medi urbà, en què solen viure altres alumnes.

Podria ser interessant realitzar alguna visita per les comarques que apareixen reflectides a l'obra, ja que moltes de les coses que esmenta encara hi existeixen. A més a més, hi ha itineraris preparats.

L'elaboració de material audiovisual a partir d'aquestes visites també pot servir per treballar altres matèries, com ara les de música i aquelles relacionades amb el dibuix o la informàtica.



TITOLS DE LA COL·LECCIÓ

1. Exercir de fill. No gens fàcil.
Antònia Martínez i Martínez
2. No m'ho puc creure.
Emili Gascó
3. El Geperut del Buixcarró i Altres contes. El tresor del Vereder.
Vicent Sanchis

